

PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA

2017-2018

1. Identificació del mòdul

1.1. Dades del mòdul

CICLE FORMATIU DE GRAU SUPERIOR DE IL·LUSTRACIÓ (LOE)
MÒDUL MEI02-REPRESENTACIÓ ESPACIAL APLICADA

Curs	Període	Hores setmanals	Nombre de crèdits ECTS
Primer	Anual	4	8

Departament: Dibuix i representació gràfica

Professorat responsable:

Irene Mestre Massot

Correu electrònic: imestre@escoladisseny.com

Horari de tutories: [Fes clic per escriure](#)

Cap de departament

Antoni Alcover Bauzà

Correu electrònic: aalcover@escoladisseny.com

Horari d'atenció: [Fes clic per escriure](#)

1.2. Contextualització del mòdul dins el pla d'estudis

La perspectiva es defineix com l'art de representar els objectes en la forma i la disposició amb què apareixen a la vista. També, com el conjunt d'objectes que es visualitzen des del punt de vista de l'espectador. A la nostra vista, el relleu que presenten les formes dels cossos va significar la gran conquesta dels pintors del segle XV per al desenvolupament d'una part de les Perspectives. Mitjançant aquesta tècnica, els il·lustradors projecten la il·lustració d'un món tridimensional en una superfície de dues dimensions.

La perspectiva, llavors, és un sistema que permet representar tres dimensions sobre una superfície plana de dues dimensions, per tant, és una simulació del visible de la natura que permet figurar l'efecte volumètric dels objectes, col·locats aquests en un ambient de falsa profunditat.

En aquest mòdul l'estudiant aprendrà a utilitzar els recursos narratius de la perspectiva com a instrument compostiu per al disseny de qualsevol il·lustració.

1.3. Requisits per cursar el mòdul: *(Requisits previs, mínims o necessaris per cursar el mòdul i/o recomanacions, si escau)*

Sense requisits.

Recomanacions: Nocions de dibuix i de visió

2. Normativa de referència

Real Decreto 596/2007, de 4 de mayo, por el que se establece la ordenación general de las enseñanzas profesionales de artes plásticas y diseño (BOE 25/05/2007).

Article 73 (programacions didàctiques) del *Decret 120/2002* autonòmic (BOIB núm. 120, 05-10-2002).

3. Objectius d'aprenentatge del mòdul

Descripció del que un estudiant ha d'haver après en finalitzar l'assignatura.

1. Utilitzar els mètodes, procediments, convencions i tècniques gràfiques pròpies del dibuix tècnic en la recerca i definició formal d'il·lustracions i en la comunicació gràfica d'idees.
2. Solucionar problemes de representació espacial d'imatges tant de l'entorn com de la pròpia inventiva, utilitzant el sistema de representació adient.
3. Resoldre a mà alçada problemes de representació espacial en supòsits pràctics de l'especialitat.

4. Conèixer els recursos del dibuix tècnic utilitzats en obres d'art gràfic i pictòric i analitzar-los en relació al llenguatge artístic-plàstic.
5. Valorar l'espai bidimensional com a element dinàmic, expressiu i compositiu en la representació gràfica.
6. Valorar el dibuix tècnic com a eina bàsica en l'estudi formal i estructural de la realitat sensible, en la transmissió d'informació i en la ideació i materialització d'imatges.
10. Aplicar les normes de presentació d'originals per a la seva posterior reproducció.

4. Continguts temàtics del mòdul *(distribuïts en unitats d'aprenentatge)*

4.1. Continguts temàtics

BLOC 0.- El llenguatge de l'espai

El llenguatge de l'espai: les projeccions ortogonals i obliqües. Reversibilitat. Els sistemes de representació i la seva aplicació pràctica.

Descripció de la forma tridimensional en els diferents sistemes de representació: dièdric, axonòmetric, acotat i cònic. Sistema dièdric: alfabet d'elements i plans de projecció. Paral·lelisme. Perpendicularitat. Figures planes. Poliedres regulars. Seccions. Interseccions.

BLOC 1.- Sistema cònic: generalitats

Introducció a la perspectiva cònica: elements i nocions fonamentals: punt de vista, pla del quadre, horitzó i pla geomètric. Relacions entre aquests elements i diferents tipus de perspectiva cònica: central, obliqua, aèria i contrapicat.

Perspectiva cònica de les formes bàsiques: cub, cilindre, prisma, piràmide i con.

BLOC 2.- Perspectiva cònica central

Perspectiva cònica central o d'un punt de fuga.

Cercle i formes tridimensionals bàsiques.

Elements complexos.

BLOC 3.- Perspectiva cònica obliqua de pla del quadre vertical

Perspectiva cònica de dos punts de fuga.

Cercle i formes tridimensionals bàsiques.

Elements complexos.

BLOC 4.- Perspectiva cònica obliqua de pla del quadre inclinat

Perspectiva cònica de tres punts de fuga: Perspectiva aèria i contrapicat

Cercle i formes tridimensionals bàsiques.

Elements complexos.

BLOC 5.- Sistema axonòmetric

Sistema axonòmetric: isonòmetric, dimètric, trimètric. Figures planes, poliedres regulars.

Perspectiva isomètrica i les seves aplicacions

Perspectiva cavallera i les seves aplicacions

Perspectiva militar i les seves aplicacions

BLOC 6.- Aplicació de la llum a la perspectiva cònica

Teoria d'ombres

Ombres de llum natural

Ombres de llum artificial

L'ús de la llum i l'ombra com a element expressiu

BLOC 7.- Reflexos en perspectiva cònica: l'efecte mirall

Reflexos en superfícies planes horitzontals

Reflexos en superfícies planes verticals

BLOC 8.- La perspectiva com a element compositiu

L'ús expressiu de la perspectiva

Perspectiva «a sentiment»: angulació i il·luminació variables.

Escenaris. Enquadraments i plans. Interacció personatges-escena

Il·lustracions tridimensionals o pop-ups. El llibre animat.

4.2. Distribució temporal

Primer semestre

Setmana	Continguts	Activitats d'aprenentatge
25-29 setembre	<p>BLOC 0.- El llenguatge de l'espai</p> <p>El llenguatge de l'espai: les projeccions ortogonals i obliqües. Reversibilitat. Els sistemes de representació i la seva aplicació pràctica.</p> <p>Descripció de la forma tridimensional en els diferents sistemes de representació: dièdric, axonomètric, acotat i cònic.</p> <p>Sistema dièdric: alfabet d'elements i plans de projecció.</p> <p>Paral·lelisme. Perpendicularitat. Figures planes. Poliedres regulars. Seccions. Interseccions.</p>	
2-6 octubre	<p>BLOC 1.- Sistema cònic: generalitats</p> <p>Introducció a la perspectiva cònica: elements i nocions fonamentals: punt de vista, pla del quadre, horitzó i pla geomètric. Relacions entre aquests elements i diferents tipus de perspectiva cònica: central, obliqua, aèria i contrapicat.</p>	<p>1. Cònica diferents punts de vista (Obligatòria però No avaluable)</p>
9-20 octubre	<p>BLOC 2.- Perspectiva cònica central</p> <p>Perspectiva cònica central o d'un punt de fuga.</p> <p>Cercle i formes tridimensionals bàsiques. Elements complexos.</p>	<p>2. Cònica central Habitació de Van Goch</p>
23 octubre 17 novembre	<p>BLOC 3.- Perspectiva cònica obliqua de pla del quadre vertical</p> <p>Perspectiva cònica obliqua o de dos punts de fuga. Cercle i formes tridimensionals bàsiques. Elements complexos.</p>	<p>3.1. Cònica 2 punts de fuga</p> <p>3.2. Exercici lliure</p> <p>3.2.1. Exterior (convex)</p> <p>3.2.2. Interior (concau)</p>
22 novembre 22 desembre	<p>BLOC 4.- Perspectiva cònica obliqua de pla del quadre inclinat</p> <p>Perspectiva cònica de tres punts de fuga: Perspectiva aèria i contrapicat</p> <p>Cercle i formes tridimensionals bàsiques. Elements complexos.</p>	<p>4.1 Cònica 3 punts de fuga</p> <p>4.2 Exercici lliure</p>
8 gener 9 febrer	<p>BLOC 5.- Sistema axonomètric</p> <p>Sistema axonomètric: isonomètric, dimètric, trimètric. Figures planes, poliedres regulars.</p> <p>Perspectiva isomètrica i les seves aplicacions</p> <p>Perspectiva cavallera i les seves aplicacions</p> <p>Perspectiva militar i les seves aplicacions</p>	<p>5.1. Isomètrica peça industrial</p> <p>5.2. Perspectiva militar per mapa</p>

Segon semestre

Setmana	Continguts	Activitats d'aprenentatge
12 febrer 9 març	BLOC 6.- Aplicació de la llum a la perspectiva cònica Teoria d'ombres Ombres de llum natural Ombres de llum artificial	6.1. Ombres Llum natural (6) 6.2. Ombres Llum artificial (2)
16 març 2 maig	BLOC 7.- Reflexos en perspectiva cònica: l'efecte mirall Reflexos en superfícies planes horitzontals Reflexos en superfícies planes verticals	7.1. Reflexos (3) 7.2. Ombres i reflexos (2) 7.3. Exercici lliure (1)
2 maig 15 juny	BLOC 8.- La perspectiva com a element compositiu L'ús expressiu de la perspectiva Perspectiva «a sentiment»: angulació i il·luminació variables. Escenaris Enquadraments i plans Interacció personatges-escena Il·lustracions tridimensionals o pop-ups. El llibre animat.	8.1. Exercicis curts a ma alçada a partir d'una descripció (6) 8.2. Exercici final d'una il·lustració a partir d'un relat, en col·laboració amb el mòdul de Projectes I

5. Materials i recursos didàctics

5.1. Bibliografia bàsica

MATEU-MESTRE, M.: *Framed Perspective. Vol I i II.* Design Studio Press. Los Ángeles. 2016

VILLANUEVA, L.: *Perspectiva lineal. Su relación con la fotografía.* Edicions UPC. Barcelona 1996

5.2. Bibliografia complementària

BÄRTSCHI, W.A.: *El estudio de las sombras en la perspectiva.* Gustavo Gili. Barcelona 1982

BONET MINGUET, E.: *Perspectiva cònica.* Quiles, Artes Gráficas. Valencia, 1985

COLE, A.: *Perspectiva.* Blume, Barcelona 1993

FLOCON, A & TATON, R.: *La perspectiva.* Editorial Tecnos. Madrid, 1966

LAWSON, P.J.: *Perspectiva para dibujantes.* Gustavo Gili. Barcelona 1951

PARRAMÓN, J.M.: *El gran libro de la perspectiva.* Parramón Ediciones. Barcelona 1991

RODRIGUEZ DE ABAJO, F.J. & REVILLA, A.: *Tratado de perspectiva.* Editorial Donostiarra. San Sebastián, 1985

ROTGANS, H.: *Perspectiva.* Ediciones CEAC, Barcelona, 1997

SCHAARWÄCHTER, G.: *Perspectiva para arquitectos.* Gustavo Gili. México, 1990

WARD, T.W.: *Composición y perspectiva.* Blume. Barcelona, 1992

5.3. Altres recursos

Web de l'assignatura.

Apunts en PDF subministrats pel professor.

6. Metodologia docent

6.1. Estratègies generals metodològiques

Mètode expositiu: Es presentaran els temes d'una manera estructurada amb un increment progressiu del grau de dificultat.

Resolució d'exercicis: Es demanarà a l'estudiant que realitzi una sèrie d'exercicis, aportant les solucions adients, aplicant la teoria i els mètodes resolutius apresos a classe. Aquests exercicis es plantejaran per escrit i se'n definiran, a més, els continguts a desenvolupar, els objectius a assolir, els criteris particulars d'avaluació de cadascun d'ells i la data de lliurament

6.2. Organització i tipus d'activitats d'aprenentatge

Les activitats d'aprenentatge consistiran en exercicis pràctics a partir d'uns requeriments i partint del full de paper en blanc, o a partir d'una informació impresa prèvia. No s'aplicaran, en principi, els mètodes estrictes de mesura en perspectiva cònica des del sistema dièdric, sinó que gairebé tots els exercicis seran intuïtius.

6.3. Instal·lacions del centre i material

Aula amb taules de dibuix, ordinador pel professor i projector o pissarra digital.

Taules de llum

L'alumnat emprarà material bàsic del dibuix tècnic: escaires, regla, llapis, goma, compàs i diferents tipus de suports, segons els requeriments de l'acabat final de cada treball. En alguns casos es podrà requerir suport informàtic.

6.4. Activitats interdisciplinàries

L'última activitat del curs es farà conjuntament amb l'assignatura de Projectes I.

6.5. Activitats complementàries i extraescolars

En principi no n'hi haurà. Si sorgeix qualche activitat interessant durant el curs s'incorporarà.

6.6. Atenció a la diversitat

(alumnes que requereixen una atenció educativa diferent de l'ordinària perquè presenten alguna necessitat específica de suport educatiu; només adaptacions curriculars no significatives)

La *Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació* (Títol II, equitat en l'educació) tracta de l'atenció educativa diferent de l'ordinària, en principi per l'ensenyament obligatori.

La normativa autonòmica que regula els ensenyaments artístics professionals d'arts plàstiques i disseny no preveu l'**atenció a la diversitat** ni les **adaptacions curriculars individuals** (ACI) a l'aula, tan sols l'article 13.2 del *Real Decreto 596/2007* estatal estableix que: "Els centres que imparteixin ensenyaments professionals d'arts plàstiques i disseny desenvoluparan i completaran els currículums establerts per l'Administració educativa corresponent, mitjançant la posada en pràctica del seu projecte educatiu i la implementació de programacions didàctiques que prenguin en consideració les característiques del context social i cultural, les necessitats de l'alumnat, amb especial atenció als que presentin una discapacitat, i les possibilitats formatives de l'entorn".

Aquestes mesures administratives, que recorda la disposició addicional 1ª del *Real Decret 596/2007* estatal, es centren principalment en facilitar a l'alumnat els mitjans i recursos que siguin necessaris per accedir als ensenyaments artístics professionals d'arts plàstiques i disseny i cursar-los.

Tenint en compte el caràcter eminentment pràctic del mòdul donarem a l'alumnat un **tracte individualitzat i personalitzat**, raó per la qual pensem que no és necessari adoptar mesures especials per atendre l'alumnat amb problemes d'aprenentatge i altres necessitats educatives específiques, en un sentit (discapacitat psíquica, sensorial o motora, trastorns greus de conducta) o en un altre (superdotació, sobredotació). No obstant això, demanem l'alumnat una adreça de correu electrònic per estar en contacte, enviar i rebre exercicis, atendre consultes puntuals, i poder donar una millor atenció personalitzada, aquesta vegada en línia.

En tot cas, en tractar-se d'ensenyaments artístics professionals de lliure elecció, no es poden fer **adaptacions curriculars significatives**, en el sentit d'adequar els objectius educatius, eliminar o incloure determinats continguts essencials, i modificar els criteris d'avaluació. Per contra, són possibles les **adaptacions curriculars no significatives** (modificacions dels elements del currículum que no afecten a l'assoliment dels objectius d'aprenentatge) i les **adaptacions d'accés al currículum** (elements organitzatius, recursos de tot tipus i optimització d'aquests), en el marc del *Decret 39/2011, de 29 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics* a les Illes Balears.

De fet, l'article 20.2 (documents bàsics d'avaluació i mobilitat dels ensenyaments professionals d'arts plàstiques i disseny) del *Real Decreto 596/2007* estatal explica que les mesures d'adaptació curricular han de constar a l'expedient acadèmic de l'estudiant (si escau). Per altra banda, no s'ha de confondre l'**adaptació curricular no significativa** de la qual parlem amb

l'adaptació a la que fa referència l'article 21 del *Reial Decret 596/2007* estatal està referida a l'**adaptació per trasllat d'expedient acadèmic** a un centre d'altra administració educativa.

7. Criteris, procediments i instruments d'avaluació i qualificació

(L'avaluació del procés d'aprenentatge de l'estudiant es basarà en el grau i nivell d'adquisició i consolidació dels objectius establerts d'acord amb el perfil professional del títol)

7.1. Criteris d'avaluació generals de ldepartament (si és el cas):

El departament de Dibuix i representació gràfica, dia 13 de setembre de 2017, ha acordat que per ser avaluat per avaluació contínua és necessària l'assistència d'almenys el 70 % de les activitats lectives.

7.2. Criteris d'avaluació del mòdul:

- CA01 Assisteix regularment a les activitats lectives, tutories, seminaris, i a la resta de les activitats programades
- CA02 Participa regularment a les activitats lectives, tutories, seminaris, i a la resta de les activitats programades
- CA04 Demostra interès per la matèria
- CA05 Defineix gràficament formes de la realitat i de la pròpia inventiva utilitzant amb propietat els sistemes de representació més adients.
- CA06 Utilitza amb destresa i precisió els diferents materials i tècniques del dibuix tècnic amb especial atenció a la qualitat dels acabats i presentació final.
- CA07 Dibuixa a mà alçada amb destresa i exactitud supòsits de representació espacial propis de l'especialitat.
- CA08 Explora les possibilitats dinàmiques i expressives de l'espai i utilitzar d'una forma creativa els sistemes de representació adequant-los als problemes proposats.
- CA09 Utilitza els recursos narratius de la perspectiva coma instrument compositiu per al disseny de qualsevol il·lustració.
- CA10 Presenta correctament els treballs adequant-los a les especificacions formals, conceptuals i temporals establertes.
- CA11 Identifica i explica els recursos del dibuix tècnic emprats en obres de l'art gràfic i pictòric utilitzant adequadament el vocabulari propi de l'assignatura.

7.3 Procediments i tècniques d'avaluació i criteris de qualificació o ponderació

Procediments i tècniques d'avaluació	Tipus (*)	Criteris d'avaluació	Criteris de qualificació o ponderació
<i>Tècniques d'observació</i>	NR	CA01 – CA02 – CA03 – CA04	10%
<i>Treballs i projectes</i>	R	CA05 - CA06 - CA07 - CA08 - CA09 - CA10 - CA11	90%

*Aquest camp s'utilitza per especificar el tipus o caràcter de l'activitat d'avaluació: NR (no recuperable) o R (recuperable).

7.4. Criteris, procediments i instruments d'avaluació d'alumnes amb el mòdul pendent (convocatòria de setembre)

Procediments i tècniques d'avaluació	Tipus (*)	Criteris d'avaluació	Criteris de qualificació o ponderació
<i>Treballs i projectes</i>	NR	CA05 - CA06 - CA07 - CA08 - CA09 - CA10 - CA11	50%
<i>Prova objectiva final</i>	NR	CA05 - CA06 - CA07 - CA08 - CA09 - CA10	50%

*Aquest camp s'utilitza per especificar el tipus o caràcter de l'activitat d'avaluació: NR (no recuperable) o R (recuperable).